

Dawid Świdorski <https://orcid.org/0000-0001-6769-4068>

Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

e-mail: flaming725@windowslive.com

Ekumeniczny język XXI wieku

Ecumenical Language of the 21st Century

https://doi.org/10.25312/2391-5145.17/2022_10ds

Streszczenie

Bóg jest jeden, tak jak Miłość jest jedna, a On sam jest Miłością.

Ekumeniczny język XXI wieku jest próbą opisaną postępów, jakie mają miejsce na ścieżce ku budowaniu kościoła Jednego Boga.

Słowa kluczowe: miłość, Bóg, jedność, ekumenizm, Biblia

Abstract

God is one, just as Love is one and He is Love. *The Ecumenical Language of the 21st century* is an attempt to describe the progress that is taking place on the path towards building the Church of One God.

Keywords: love, God, unity, ecumenism, the Bible

Wstęp

Chrześcijaństwo jest religią, która skupia największą liczbę wyznawców na całym świecie, procentowo wyprzedzając inne silne systemy religijne, takie jak hinduizm czy nawet islam. Ze względu na swoją liczebność wyznawcy Boga w Trójcy Jedynego pozostają jednak podzieleni, wykazując różnicę zdań w wielu kwestiach, dotyczących różnych aspektów składających się na pojmowanie chrześcijaństwa jako religii. W wyniku tak

silnego podziału świata chrześcijańskiego potrzebna jest próba odbudowy i podtrzymywania dobrych relacji między poszczególnymi konfesjami, a tym samym dążenie do zjednoczenia wszystkich chrześcijan w „Jeden, Święty, Powszechny, Apostolski, Kościół”, o którym mowa w wyznaniu wiary na niedzielnej Eucharystii. Tę rolę ma pełnić dialog ekumeniczny, którego potrzeba prowadzenia kiełkowała w chrześcijańskich umysłach już ponad dwa stulecia temu, a która szczególnie została uwydatniona na soborze watykańskim II. Dzięki temu wypracowano odpowiedni język ekumeniczny, który stwarza możliwość prowadzenia dialogu z różnymi odłamami chrześcijaństwa.

Ekumenizm geneza i definicja

Ekumenizm (z greki οἰκουμένη, *oikumene* – ‘zamieszкана ziemia’) jest ruchem pomiędzy tradycjami chrześcijaństwa, którego podstawowym celem jest bliższa współpraca i lepsze zrozumienie¹. Jego początek miał miejsce w XIX wieku, kiedy w 1804 roku w Londynie powstał pierwszy ruch ekumeniczny o nazwie Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne. Głównym zadaniem tej ponadwyznaniowej organizacji było przełożenie *Biblii* na ojczysty język oraz udostępnienie jej jak najszerszym kręgom odbiorców. Towarzystwo starało się wprowadzić na rynek *Biblię* w przystępnej cenie, przy czym zawarty w niej tekst miał być pozbawiony wszelkich uwag i komentarzy. W Polsce do dzisiaj funkcjonuje jego filia o nazwie Towarzystwo Biblijne w Polsce, której siedziba mieści się w Warszawie².

W roku 1948 w Amsterdamie została utworzona Światowa Rada Kościołów (ŚRK)³. W I Zgromadzeniu Ogólnym Rady wzięło udział 351 delegatów z 44 państw, którzy reprezentowali 147 Kościołów z 44 państw. Zaznaczyć należy, że w większości były to Kościoły protestanckie, nadając ton obradom. Poza tym swoją obecność zaznaczyli także przedstawiciele Patriarchatu Konstantynopola, Kościoła prawosławnego Grecji oraz orientalnych Kościołów narodowych i Kościołów starokatolickich. Rosyjski Kościół Prawosławny dołączył do ŚRK stosunkowo późno – dopiero podczas III Zgromadzenia Ogólnego w New Delhi, które odbyło się w 1961 roku. Wówczas także pierwszy raz, jako obserwator, w Zgromadzeniu wzięło udział także Kościół Katolicki⁴. ŚRK od samego początku swojego istnienia mocno wspierała tworzenie się ekumenicznych konferencji regionalnych. W 1957 roku utworzono Wschodnioazjatycką Konferencję Chrześcijańską, w 1959 roku Konferencję Kościołów Europejskich, w 1963 roku Ogólnoafrykańską Konferencję Kościołów, w 1966 roku Konferencję Kościołów Rejonu Pacyfiku, w 1973 roku Karaibską Konferencję Kościołów, w 1974 roku powstała Rada Kościołów Bliskiego Wschodu, a w 1982 roku Rada Kościołów Ameryki Łacińskiej⁵.

¹ E. Ozorowski, *Słownik podstawowych pojęć teologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2007, s. 76.

² *About us. We live in a world where too many people don't engage with the Bible*, <https://www.biblesociety.org.uk/about-us/> [dostęp: 26.06.2020].

³ D. Salomon, *Krótką panoramą ekumeniczną*, „Symposium” 2000, nr 1(6), s. 12.

⁴ K. Karski, *Rola Światowej Rady Kościołów w ruchu ekumenicznym*, „Roczniki Teologii Ekumenicznej” 2010, t. 2, s. 58–59.

⁵ Tamże, s. 61.

Jednym z ważniejszych dokumentów dla prowadzonego przez Kościół Rzymskokatolicki dialogu ekumenicznego jest *Dekret o ekumenizmie* wydany w czasie soboru watykańskiego II. Przyniósł on diametralną zmianę stanowiska Kościoła wobec ruchu ekumenicznego – z rezerwy (a nawet sprzeciwu) do pełnej akceptacji, a wręcz nakazu aktywnego uczestnictwa wiernych i hierarchii w dialogu ekumenicznym. Było to pochodną nowego rozumienia Kościoła, które zostało przyjęte przez sobór – zgodnie z nim Kościół rzymskokatolicki przestał być rozumiany jako jedyny, w którym można osiągnąć zbawienie⁶.

Ostatecznie Kościół rzymskokatolicki stał się pełnoprawnym członkiem Karaibskiej Konferencji Kościołów, Konferencji Kościołów Rejonu Pacyfiku i Rady Kościołów Bliskiego Wschodu⁷. Jego przedstawiciele brali udział w tworzeniu dokumentu konwergencji w sprawie *Chrztu, Eucharystii i posługiwania duchownego*. Współpraca między Kościołem Rzymskokatolickim a ŚRK trwa nieprzerwanie do dziś i dotyczy wielu obszarów, między innymi: ewangelizacji i misji, ustroju i wiary, edukacji teologicznej oraz dialogu międzyreligijnego. Nie udało się jednak wypracować porozumienia w sprawie planu stworzenia wspólnego organu zajmującego się programami o charakterze polityczno-społecznym i ostatecznie nie został on zrealizowany⁸.

Jeśli chodzi o sytuację ekumenizmu w Polsce, to jego problematyka pojawiła się w naszym kraju pierwszy raz w 1945 roku, kiedy utworzono Chrześcijańską Radę Ekumeniczną, która w roku 1958 roku została przekształcona w Polską Radę Ekumeniczną (PRE). W Radzie zasiadało ówczesnie 46 delegatów reprezentujących dwanaście Kościołów i Wspólnot chrześcijańskich⁹: W roku 1963 do Polskiej Rady Ekumenicznej przystąpił również Kościół prawosławny, ponownie angażując się tym samym w dialog ekumeniczny¹⁰.

Ekumenizm XXI wieku

Polska Rada Ekumeniczna funkcjonuje w Polsce do dnia dzisiejszego i obecnie posiada szesnaście oddziałów w całym kraju. Jej stałymi członkami są: Kościół Chrześcijan Baptystów w RP, Kościół Ewangelicko-Augsburski w RP, Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP, Kościół Ewangelicko-Reformowany w RP, Kościół Polskokatolicki w RP, Kościół Starokatolicki Mariawitów w RP oraz Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny. Szeregi Rady zasilają również członkowie stowarzyszeni, a mianowicie: Społeczne Towarzystwo Polskich Katolików oraz Towarzystwo Biblijne w Polsce. Obecnym prezesem PRE jest ks. bp Jerzy Samiec, który jest jednocześnie zwierzchnikiem Kościoła Ewangelicko-

⁶ J. Tofiluk, *Dekret o ekumenizmie Soboru Watykańskiego II w spojrzeniu teologów prawosławnych*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2016, t. 25, nr 4, s. 72–74.

⁷ Tamże, s. 61–62.

⁸ Tamże, s. 60–61.

⁹ S. Dudra, *Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny w obszarze polityki wyznaniowej oraz polityki narodowościowej Polski Ludowej i III Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2019, s. 538–540.

¹⁰ Tamże, s. 540.

-Augsburskiego w RP)¹¹. Członkowie Polskiej Rady Ekumenicznej powołali trzy komisje zewnętrzne¹²:

- Komisję ds. Dialogu KEP i PRE,
- Komisję ds. Kontaktów PRE i Kościoła Ewangelickiego w Niemczech (EKD),
- Komisję Wspólną Przedstawicieli Rządu RP oraz PRE.

Cyryl I, który od roku 2009 przewodzi patriarchatowi moskiewskiemu, poświęca wiele uwagi ekumenizmowi¹³. Patriarcha uważa, że kluczowym celem ruchu ekumenicznego jest wspólne świadczanie o Chrystusie, a także obrona wartości chrześcijańskich. Przekonany jest o celowości współpracy wyznawców prawosławnych oraz katolików, gdyż, jak pisał wielokrotnie, oba Kościoły mogą i powinny razem walczyć z odrzucaniem idei chrześcijańskich jako wektorów ukierunkowujących życie człowieka we współczesnym świecie. Dzięki spotkaniom Cyryla I z papieżem Benedyktem XVI oraz ich wspólnej polityce ekumenicznej nastąpiło ożywienie kontaktów katolicko-prawosławnych¹⁴.

Z kolei wspomniany wyżej papież Benedykt XVI twierdził, iż ważne jest poszanowanie tradycji, jednak nie powinno dochodzić do sytuacji, gdy uniemożliwiają one wspólne poszukiwanie prawdy Objawienia¹⁵. Papież Franciszek już w pierwszym roku pontyfikatu odbył ważne spotkania dotyczące ekumenizmu z przedstawicielami Kościołów oraz wspólnot, między innymi z patriarchą Bartłojem I, głową Koptyjskiego Kościoła Ortodoksyjnego Teodorem II oraz z arcybiskupem Canterbury Justinem Welbym. Daje to nadzieje na dalszy rozwój ruchu ekumenicznego i dialogu wewnątrz chrześcijaństwa¹⁶.

Język ekumeniczny a dialog międzyreligijny

W dokumentach Kościoła Rzymskokatolickiego słowo *dialog* pojawiło się dopiero w opublikowanej w 1964 roku encyklice *Ecclesiam suam* papieża Pawła VI. Wskazał on w niej kierunki poruszane na trwającym wówczas soborze watykańskim II, jak również wyraził przekonanie, iż obowiązkiem Kościoła Rzymskokatolickiego jest nawiązywanie dialogu z całą „społecznością ludzką, w której żyje”¹⁷. Papież Jan Paweł II pisał natomiast o tym, iż dialog musi uwzględniać wszelkie charakterystyczne własności poszczególnych ludzi

¹¹ *Struktura Polskiej Rady Ekumenicznej. Kościoły członkowskie i członkowie stowarzyszeni Polskiej Rady Ekumenicznej*, <https://ekumenia.pl/kim-jestesmy/struktura-polskiej-rady-ekumenicznej/> [dostęp: 25.06.2020].

¹² Z. Glaeser, K. Karski, Z. Kijas, *Aktualne struktury ekumeniczne w Polsce*, [w:] J. Budniak, Z. Glaeser, T. Kałużny, Z.J. Kijas (red.), *Encyklopedia ekumenizmu w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2016, s. 49–51.

¹³ D. Janowiec, „*Jedność przez różnorodność*” – ekumenizm w nauczaniu Benedykta XVI i Cyryla I, [w:] A. Krzywdzińska (red.), *Polska–Rosja w sferze kultury i religii: wybrane problemy*, Kraków 2016, s. 43.

¹⁴ Tamże, s. 44–46.

¹⁵ J. Ratzinger, *Kościół – ekumenizm – polityka*, „Pallottinum”, Poznań–Warszawa 1990, s. 182–194.

¹⁶ H. Scerri, *Ekumeniczne zaangażowanie papieża Franciszka*, [w:] P. Kantyka, P. Kopiec, M. Składkowski (red.), *O ekumenizmie w Roku Wiary. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 30-lecia Instytutu Ekumenicznego KUL*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, s. 71–84.

¹⁷ L. Fic, *Dialog międzyreligijny*, „Paedagogia Christiana” 2010, nr 2(26), s. 52.

oraz grup¹⁸. Podkreślał on również, że dialog powinien także skłaniać do akceptacji, dzięki której możliwa będzie autentyczna współpraca i jedność¹⁹ Papież Franciszek, obecna głowa Kościoła Rzymskokatolickiego, ostrzegał, że same słowa nie są wystarczające – według niego świat potrzebuje „budowniczych pokoju otwartych na dialog, bez wykluczenia i manipulacji i wzajemnego wysłuchania”²⁰.

Paweł VI w swojej encyklice *Ecclesiam suam* zakreślił „kręgi”, w których jego zdaniem Kościół Katolicki powinien prowadzić dialog. Pierwszy z nich obejmuje całą ludzkość – zarówno osoby wierzące, jak i niewierzące. W kręgu drugim znajdują się „wierzący w Boga”, w trzecim – „bracia odłączeni”, natomiast czwarty krąg tworzony jest przez Kościół Rzymskokatolicki. Dialog międzyreligijny zdaniem Pawła VI dotyczy kręgu drugiego, czyli tych, którzy tak jak chrześcijanie wierzą w „jednego i najwyższego Boga”, a więc przede wszystkim wyznawców judaizmu, muzułmanów i wyznawców „wielkich religii afrykańskich i azjatyckich”²¹. Obecnie Kościół Rzymskokatolicki prowadzi dialog międzyreligijny w czterech obszarach: życia (dotyczy każdego człowieka i każdej relacji w życiu codziennym, codziennego obcowania wyznawców różnych religii ze sobą), dzieł i współpracy (dotyczy współpracy humanitarnej, społecznej, ekonomicznej i politycznej), wymiany teologicznej (podejmowany przez specjalistów, dotyczy problematyki doktrynalnej – Boga i jego relacji z człowiekiem), doświadczenia religijnego (dotyczy dzielenia się doświadczeniami modlitwy i kontemplacji)²². W wymiarze instytucjonalnym natomiast Kościół Rzymskokatolicki podejmuje dialog międzyreligijny w oparciu o Papieską Radę ds. Dialogu Międzyreligijnego, wydającą biuletyn „Pro Dialogo”²³.

Dialog ekumeniczny odbywa się pomiędzy chrześcijanami skupionymi w różnych Kościołach i wspólnotach²⁴. Język ekumeniczny natomiast wyrasta z potrzeby prowadzenia dialogu ekumenicznego – stanowi swego rodzaju wspólny język, który umożliwia poszukiwanie określeń wiary, jakie mogłyby doprowadzić do wzajemnego zrozumienia oraz akceptacji²⁵.

Bardzo dobrym przykładem pokazującym poszukiwanie wspólnego języka przez dwie wspólnoty jest dialog ekumeniczny, który w USA prowadzą katolicy i luteranie. Chodzi o interpretację transsubstancjacji, która w obydwu społecznościach jest różna. Katolicy

¹⁸ Jan Paweł II, *Dialog na rzecz pokoju – wyzwaniem dla naszych czasów. Orędzie Jana Pawła II na XVI Światowy Dzień Pokoju*, <https://papiez.wiara.pl/doc/378710.Dialog-na-rzecz-pokoju-wyzwaniem-dla-naszycz-czasow-1983/2> [dostęp: 27.06.2020].

¹⁹ Jan Paweł II, *Orędzie Ojca Świętego Jana Pawła II na Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2001 roku. Dialog między kulturami drogą do cywilizacji miłości i pokoju*, http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_20001208_xxxiv-world-day-for-peace.html [dostęp: 27.06.2020].

²⁰ Franciszek, *Pokój jako droga nadziei: dialog, pojednanie i nawrócenie ekologiczne. Orędzie Ojca Świętego Franciszka na 53. Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2020 roku*, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/papa-francesco_20191208_messaggio-53giornatamondiale-pace2020.html [dostęp: 27.06.2020].

²¹ L. Fic, dz. cyt., s. 52–53.

²² Tamże, s. 60–62.

²³ A. Wąs, *Dialog chrześcijaństwa z islamem*, „Studia Nauk Teologicznych” 2010, t. 5, s. 240.

²⁴ Z. Krzyszowski, *Pojęcie i podstawy dialogu ekumenicznego*, „Symposium” 2007, nr 1(6), s. 34.

²⁵ *Papieska Rada do spraw Jedności Chrześcijan. Ekumeniczny wymiar formacji pastoralnej*, [w:] S.C. Napiórkowski (red.), *Ut unum. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982–1998*, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2000, s. 107.

zadeklarowali, że nie będą uważali za błąd czy herezję interpretacji luterńskiej i tak samo luteranie nie przyjmują już katolickiej nauki za odstępstwo od wiary chrześcijańskiej²⁶.

Innym przykładem, w którym również zastosowany został język ekumeniczny, jest wspólne opracowanie tłumaczenia *Pisma Świętego*. W Polsce prace nad ekumeniczną wersją *Biblii* (tłumaczoną z języków oryginalnych) rozpoczęły się w 1995 roku. W skład zespołu tłumaczy wchodził przedstawiciele następujących wspólnot: Kościoła Katolickiego, Kościoła prawosławnego, Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, Kościoła Ewangelicko-Reformowanego, Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego, Kościoła Polskokatolickiego, Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, Kościoła Chrześcijan Baptystów, Kościoła Zielonoświątkowego i Kościoła Adwentystów Dnia Siódmego oraz (od pewnego momentu) Kościoła Zborów Chrystusowych. Ze względu na ekumeniczny charakter przekładu zdecydowano o umieszczeniu w przypisach i wstępach jedynie koniecznych informacji historycznych, zwyczajowych, geograficznych czy lingwistycznych, wszelkie teologiczne komentarze zostały wyeliminowane²⁷. Ostatecznie prace nad *Biblią Ekumeniczną* zostały zakończone w roku 2018. Wydanie zawiera również księgi deuterokanoniczne, które nie są uznawane za natchnione przez wyznawców protestantyzmu, ale są za takie uważane przez Kościół Katolicki i prawosławny²⁸.

Język ekumeniczny w wybranych tekstach biblijnych

Celem autorów *Biblii Ekumenicznej* było stworzenie wersji *Pisma Świętego* odpowiedniej dla wszystkich chrześcijan niezależnie od dzielących ich różnic. W trakcie prac ustalono, że w przypadku braku różnic teksty będą przepisywane w pierwotnym, dosłownym brzmieniu. Jeżeli natomiast takowe się pojawiają, wówczas wybrana miała zostać wersja lepsza lub też kilka wersji miało zostać połączonych w jedną spójną całość. W ten sposób wypracowano wspólny język biblijny, którym miałby posługiwać się chrześcijański świat w swoim ekumenicznym dialogu²⁹. Poniżej zaprezentowano wybrane teksty pochodzące z *Biblii Tysiąclecia*, które przełożono na język ekumeniczny.

Ewangelia według świętego Mateusza

Księga ta jest dziełem anonimowym, nie podaje autora tekstu, którego ciężko jest też określić. Zwykło się za Euzebiuszem z Cezarei³⁰ przypisywać autorstwo tekstu Mateuszowi – jednemu z dwunastu apostołów. Za czas powstania uznaje się okres pomiędzy

²⁶ Tamże, s. 210.

²⁷ *Biblia po polsku. O ekumenicznym przekładzie Pisma świętego*, 2004, <http://web.archive.org/web/20070824014717/http://www.wieczernik.oaza.org.pl:80/arttykul.php?aid=141> [dostęp: 27.06.2020].

²⁸ A. Malicki, *Od wydawnictwa*, [w:] *Biblia Ekumeniczna, to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu z Księgami Deuterokanonicznymi*, Towarzystwo Biblijne w Polsce, Warszawa 2018, s. 20.

²⁹ B.E. Narzyńska, *Przedmowa*, [w:] *Ekumeniczny przekład Nowego Testamentu i Psalmów*, „Biuletyn Ekumeniczny” 2001, nr 119–120(47).

³⁰ Euzebiusz z Cezarei, *Historia kościelna. O męczennikach palestyńskich*, Fiszer i Majewski Księgarnia Uniwersytecka, Poznań 1924, s. 155.

zakończeniem działalności św. Pawła a zburzeniem Jerozolimy w roku 70 n.e., najczęściej uznając lata 80 n.e. za datę powstania³¹.

Przypowieść o siewcy zawarta w *Ewangelii według świętego Mateusza* odnosi się do działalności Jezusa i różnych ludzkich postaw, z jakimi zetknął się podczas swojej ziemskiej działalności. To on jest podmiotem lirycznym, który posługując się porównaniami, wskazuje słuchającym drogę postępowania i mówi, jak należy przyswajać Słowo Boże. Porównuje Boga do siewcy „Oto siewca wyszedł siał”, który daje swoje słowo jak siewca sieje ziarno. Wskazuje, że *słowa są dla wszystkich takie same, ale nie do wszystkich w równy sposób docierają*: „jedne padły na drogę [...], inne padły na grunt skalisty [...], inne zaś upadły między ciernie [...], jeszcze inne upadły na szlachetną ziemię [...]”. Jednocześnie metaforyczny jest wydzźwięk całej przypowieści, a potrzeba tego zabiegu jest wskazana przez sam podmiot: „słuchać będziecie, a nie zrozumiecie, patrzeć będziecie, a nie zobaczycie”; „dlatego mówię do nich w przypowieściach [...]”. Ekumeniczna interpretacja w takim kontekście jest dość oczywista. Słowo Boże dociera do ludzi i nie zawsze trafia na „podatny grunt”, jednak chrześcijanie, niezależnie od odłamu, potrafią to słowo przyjąć i zastosować w swoim życiu. Ziarno jest w tym przypadku symbolem Izraela wiernego Bogu (Iz 5, 1–7, 31, 37), dlatego też bez względu na wewnętrzne podziały chrześcijanie powinni być jak dobra gleba wydająca obfity plon³². Fragment ten odnosi się również do potrzeby dialogu między religiami. Jest jakby zachętą do ewangelizowania nie tylko pogan, ale również innowierców. Tekst obfituje w metafory, które w *Biblii Ekumenicznej* zostały przedstawione w sposób bardziej zrozumiały dla współczesnego odbiorcy.

Pierwszy List do Koryntian

Autorem *Listu* jest św. Paweł, który w Koryncie przebywał przez półtora roku, a potem utrzymywał ze wspólnotą żywą relację. Tekst został napisany w Efezie, prawdopodobnie wiosną 57 roku n.e. Stanowi on formę rygorystycznej interwencji św. Pawła wobec wspólnoty chrześcijańskiej w Koryncie, która niepokojona była wieloma podziałami, a główny problem koncentrował się wokół sporów o interpretację nauczania Chrystusa. Apostoł ostro krytykuje rozłam wspólnoty i podkreśla nadrzędną rolę Jezusa i podrzędną rolę jego samego (Pawła) jako ich nauczyciela³³.

Najbardziej znanym fragmentem *Pierwszego Listu do Koryntian* i jednocześnie jednym z najbardziej znanych fragmentów *Pisma Świętego* jest *Hymn o Miłości*, pochwalna pieśń, która stanowi swoistą definicję miłości. Św. Paweł odnosi się do miłości jako najważniejszego daru, który może stać się udziałem każdego człowieka, daru niezbędnego do umiejętnego rozeznania i korzystania z darów Ducha Świętego. W ekumenicznym kontekście pracy stwierdzenia te są bardzo znamienne. Miłość jest warunkiem istnienia. Nie zazdrości, nie szuka poklasku, nie unosi się gniewem, wszystko przetrzyma. Miłość

³¹ Tamże.

³² P. Snoeijer, *Przypowieści Jezusa*, „Augustinus”, Zgorzelec 2014, s. 11.

³³ *Biblia Ekumeniczna, to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu z Księgami Deuterokanonicznymi*, Towarzystwo Biblijne w Polsce, Warszawa 2018, s. 2363.

Boga jest cierpliwa. Rozłam w Kościele, o którym św. Paweł wielokrotnie wspomina w *Pierwszym Liście do Koryntian*, jest niepokojący, ale nie pozbawia chrześcijan miłości Stwórcy. *Biblia Ekumeniczna* zdaje się bardziej pokazywać kochającego Boga. Stwórca w niej przedstawiony jest dużo bardziej kontrastowy w *Starym i Nowym Testamencie*. *Nowy Testament* ukazuje nam obraz Boga jako kochającego ojca i wydaje się, że w *Biblii Ekumenicznej* jest to bardziej czytelny przekaz. Gatunek literacki utworu to hymn, czyli uroczysta pieśń pochwalna. Tytuł sugeruje, że pieśń chwalić będzie wartość, jaką jest miłość. Podmiot liryczny hymnu utożsamiany jest często ze św. Pawłem we własnej osobie, który przedstawia siebie jako mędrca, człowieka, który wiele doświadczył. Z perspektywy swojego doświadczenia uświadamia czytelnikowi, że choćby posiadał wszystkie ziemskie bogactwa, całą dostępną mądrość czy inne szlachetne przymioty bez miłości i tak nic by nie znaczył. W tekście występują liczne epitety określające miłość, takie jak *cierpliwa*, łaskawa.

Listy do Tymoteusza

Oba *Listy do Tymoteusza*, określane są jako *Listy pasterskie św. Pawła*. W obu tekstach pojawia się odmienny od kanonu obraz Kościoła, a szczególny nacisk położony został na doktrynę, która jest depozytem wspólnej wiary. Św. Paweł eksponuje w nich autorytet osób odpowiedzialnych za wspólnotę: biskupów, prezbiterów, diakonów, pomniejszając równocześnie rolę prorocką i charyzmatyczną członków wspólnoty. Styl i treść *Listów* stanowi pewną trudność w przypisaniu ich autorstwa bezpośrednio Pawłowi, jednak pewne jest ich datowanie na I wiek n.e.³⁴.

W *I Liście do Tymoteusza* pierwszoosobowy narrator – św. Paweł – wskazuje, że biskup, prezbiter oraz diakon powinni być mężami jednej żony. Czy oznacza to, że apostoł daje przyzwolenie na posiadanie żon przez hierarchów kościelnych? Wydaje się, że historyczny kontekst powstania jest tutaj najważniejszy do interpretacyjnych rozważań. Tymoteusz stanął w obliczu prozaicznego problemu: kogo wyznaczyć szafarzem w nowej wspólnotie chrześcijan, przy czym dodać należy, że wcześniej często byli to poganie. Wybór zdaje się prosty, lepszym rozwiązaniem na początku jest przyzwolenie na wykonywanie posługi kapłańskiej przez moralnie dobrze prowadzących się mężów jednej żony niż „wielożeńców”. Apostoł wskazuje dosadnie, że przed przyjęciem chrześcijaństwa kandydat do stanu kapłańskiego powinien mieć tylko jedną żonę. Mówi on jednak także o potrzebie pozostania w celibacie od momentu rozpoczęcia posługi. Tutaj wydaje się ten tekst ukłonem w stronę protestantów i prawosławnych chrześcijan. Zarówno jedni, jak i drudzy nie mają obowiązku pozostawania w stanie bezżennym, który jest domeną rzymskich katolików. Narrator używa porównania Kościoła Bożego do domu rodzinnego: „Jeśli ktoś bowiem nie umie stanąć na czele własnego domu, jakże będzie się troszczył o Kościół Boży?”. Jest to również pytanie retoryczne, na które nie stara się znaleźć od-

³⁴ Tamże, s. 2449.

powiedzi, a raczej stosuje je w celu wywołania refleksji u odbiorców. Używa również epitetów *diabelskie potępienie* w celu wzmocnienia swoich słów.

Z kolei 2. *List do Tymoteusza* uznaje się za testament św. Pawła pisany w ostatnich miesiącach jego życia, kiedy czekał on na wykonanie wyroku śmierci³⁵. Paweł poucza Tymoteusza o potrzebie wytrwania, mówi, że ewangelia nie polega na odnoszeniu sukcesów, ale na ciągłej pracy. Polega na umiejętności nieustannego wędrowania tą samą drogą. Zwraca także uwagę Tymoteusza na konieczność ciągłej walki o szerzenie wiary chrześcijańskiej. Mówi, że na każdym etapie mogą pojawić się herezje i rozłamy, ale dobry chrześcijanin stara się wznieść ponad podziały i wypracować jednolitą metodę postępowania. Apostoł zostawia jasne instrukcje co do postępowania w przypadku wystąpienia takich podziałów. Ekumenizm to umiejętność bycia naczyniem. Paweł, posługując się metaforą, mówi o tym, że nie tylko złote i srebrne naczynia są potrzebne w Domu Ojca, lecz również te drewniane i gliniane. Narrator używa porównań: „staraj się usilnie, abyś sam stanął przed Bogiem jako wypróbowany i nienaganny pracownik, który wiernie przekazuje słowo prawdy”. Używa epitetów takich jak: „unikaj pospolitej, pustej mowy [...]”, „[...] droga prawdy”.

Zakończenie

W niniejszej publikacji została podjęta próba zdefiniowania języka ekumenicznego XXI wieku. W tym celu niezbędne było przytoczenie historii ekumenizmu od jego początku po czasy współczesne. Przedstawienie różnic między dialogiem ekumenicznym a dialogiem międzyreligijnym pozwoliło rozróżnić oba zjawiska, nie dopuszczając do potencjalnego ich scalenia przez mniej świadomego czytelnika. Ostatecznie, na podstawie konkretnych przykładów, wyjaśniono istotę języka ekumenicznego w obecnych czasach oraz wykazano konieczność jego kontynuacji i rozwijania dla dalszego ocieplania stosunków między poszczególnymi odłamami chrześcijaństwa.

Autor niniejszej pracy wyraża nadzieję na dalszy rozwój ekumenizmu oraz podejmowanie kolejnych prób wypracowania wspólnego stanowiska w aspektach wiary, które dla poszczególnych konfesji stanowią niejednokrotnie barierę wzajemnego zrozumienia i często przekreślają możliwość na ocieplenie relacji. Brak wypracowania tego rodzaju porozumienia może nieść ze sobą poważne konsekwencje. Wiara chrześcijańska jest obecnie zagrożona w wyniku postępującej laicyzacji oraz zeświecczenia, dlatego powinno się dążyć do jej wzmocnienia. Nie bez znaczenia jest także źle pojmowana tolerancja religijna oraz bezwzględna akceptacja obcych nurtów kulturowych.

Zdaniem autora niniejszej pracy trudnej sytuacji pomóc może podtrzymywanie dobrych relacji między poszczególnymi konfesjami w oparciu o ekumenizm, który bardzo silnie wybrzmiał już na soborze watykańskim II, a następnie był jednym z najczęściej poruszanych tematów przez kolejnych papieży piastujących tron Piotrowy na przełomie wieków.

³⁵ A. Siemieniowski, *Charyzmat Tymoteusza*, Tum Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 2015, s. 56.

Bibliografia

Biblia Ekumeniczna, to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu z Księgami Deutero-kanonicznymi, Towarzystwo Biblijne w Polsce, Warszawa 2018.

Dudra S., *Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny w obszarze polityki wyznaniowej oraz polityki narodowościowej Polski Ludowej i III Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2019.

Euzebiusz z Cezarei, *Historia kościelna. O męczennikach palestyńskich*, Fiszer i Majewski Księgarnia Uniwersytecka, Poznań 1924.

Fic L., *Dialog międzyreligijny*, „Paedagogia Christiana” 2010, nr 2(26).

Glaeser Z., Karski K., Kijas Z., *Aktualne struktury ekumeniczne w Polsce*, [w:] J. Budniak, Z. Glaeser, T. Kałużny, Z.J. Kijas (red.), *Encyklopedia ekumenizmu w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, Kraków 2016.

Janowiec D., „*Jedność przez różnorodność*” – ekumenizm w nauczaniu Benedykta XVI i Cyryla I, [w:] A. Krzywdzińska (red.), *Polska–Rosja w sferze kultury i religii: wybrane problemy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2016.

Karski K., *Rola Światowej Rady Kościołów w ruchu ekumenicznym*, „Roczniki Teologii Ekumenicznej” 2010, t. 2.

Krzyszowski Z., *Pojęcie i podstawy dialogu ekumenicznego*, „Symposium” 2007, nr 1(6).

Malicki A., *Od wydawnictwa*, [w:] *Biblia Ekumeniczna, to jest Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu z Księgami Deutero-kanonicznymi*, Towarzystwo Biblijne w Polsce, Warszawa 2018.

Narzyńska B.E., *Przedmowa*, [w:] *Ekumeniczny przekład Nowego Testamentu i Psalmów*, „Biuletyn Ekumeniczny” 2001, nr 119–120(47).

Ozorowski E., *Słownik podstawowych pojęć teologicznych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2007.

Papieska Rada do spraw Jedności Chrześcijań. Ekumeniczny wymiar formacji pastoralnej, [w:] S.C. Napiórkowski (red.), *Ut unum. Dokumenty Kościoła katolickiego na temat ekumenizmu 1982–1998*, Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2000.

Ratzinger J., *Kościół – ekumenizm – polityka*, „Pallottinum”, Poznań–Warszawa 1990.

Salomon D., *Krótką panorama ekumeniczna*, „Symposium” 2000, nr 1(6).

Scerri H., *Ekumeniczne zaangażowanie papieża Franciszka*, [w:] P. Kantyka, P. Kopiec, M. Składkowski (red.), *O ekumenizmie w Roku Wiary. Księga pamiątkowa z okazji jubileuszu 30-lecia Instytutu Ekumenicznego KUL*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013.

Siemieniowski A., *Charyzmat Tymoteusza*, Tum Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 2015.

Snoeijer P., *Przypowieści Jezusa*, „Augustinus”, Zgorzelec 2014.

Tofiluk J., *Dekret o ekumenizmie Soboru Watykańskiego II w spojrzeniu teologów prawosławnych*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2016, t. 25, nr 4.

Wąs A., *Dialog chrześcijaństwa z islamem*, „Studia Nauk Teologicznych” 2010, t. 5.

Źródła internetowe

About us. We live in a world where too many people don't engage with the Bible, <https://www.biblesociety.org.uk/about-us/> [dostęp: 26.06.2020].

Biblia po polsku. O ekumenicznym przekładzie Pisma świętego, 2004, <http://web.archive.org/web/20070824014717/http://www.wieczernik.oaza.org.pl:80/arttykul.php?aid=141> [dostęp: 27.06.2020].

Franciszek, *Pokój jako droga nadziei: dialog, pojednanie i nawrócenie ekologiczne. Orędzie Ojca Świętego Franciszka na 53. Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2020 roku*, http://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/peace/documents/papa-francesco_20191208_messaaggio-53giornatamondiale-pace2020.html [dostęp: 27.06.2020].

Jan Paweł II, *Dialog na rzecz pokoju – wyzwaniem dla naszych czasów. Orędzie Jana Pawła II na XVI Światowy Dzień Pokoju*, <https://papiez.wiara.pl/doc/378710.Dialog-na-rzecz-pokoju-wyzwaniem-dla-naszycz-czasow-1983/2> [dostęp: 27.06.2020].

Jan Paweł II, *Orędzie Ojca Świętego Jana Pawła II na Światowy Dzień Pokoju 1 stycznia 2001 roku. Dialog między kulturami drogą do cywilizacji miłości i pokoju*, http://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/messages/peace/documents/hf_jp-ii_mes_20001208_xxxiv-world-day-for-peace.html [dostęp: 27.06.2020].

Struktura Polskiej Rady Ekumenicznej. Kościoły członkowskie i członkowie stowarzyszeni Polskiej Rady Ekumenicznej, <https://ekumenia.pl/kim-jestesmy/struktura-polskiej-rady-ekumenicznej/> [dostęp: 25.06.2020].